Béres Attila

Rianás a Bókay utcában

A kíntornász viszanéz – részlet (sic: í)

Safranekné szégyellte a nevét, és az ő hiúsága révén én szerteágazó ismeretekhez jutottam a világ dolgaiban.

A műhelyünkkel szemben lévő Práter utca 28. háromemeletes, azelőtt jobb napokat látott ház volt. Mindig hűvös és félhomályos, ahol napközben is baljós árnyak imbolyognak a cselédlépcső fordulóiban.

Safranekné Sáfrányra akart magyarosítani, de Safranek Sándor hajdani számvevőségi tanácsos VII. fizetési osztálybesorolással, nem, nem és megint nem. Nem engedett a nevéhez nyúlni, noha az új világban egy vizes pinceraktárban termelési munkaverseny-brosurákat csomagol százas kötegekbe. És a szekrény aljában féltve őrizte a háború előtt járatott Tolnai Világlapja évfolyamait. Felesége gyűlölte a lapot. Méghogy a világ csodái, földrengések meg aviatikus rekordok, méghogy a piramisok, gőzgépek, királyi esküvők meg egzotikus őserdei madarak! Ez a Safranek kizárólag a belefényképezett lenge nőcskék, lokálok, orfeumok, buja műlovarnők és félmeztelen bennszülöttek látványa miatt ragaszkodik.

Az asszony tudatosan fosztogatta a készletet. Például abba csomagolta a javításra szánt cipőket, nem törődött vele, hogyan gyűrődik, szakad a papír, sőt! Én pedig kicsomagolás után kisimítgattam, illesztgettem és szépen elraktam a tépett, csonka lapokat is. Olyasmit is láttam, amihez a gyerekkönyvtárban nem juthattam hozzá. Azt szerettem főleg, ha magasszárú női cipőket hozott javításra, azokat két-három újsággal is betekerte.

Címlapra is felkerült a Rianás a Balatonon című képriport, de olyan szerencsétlenül szakadt, hogy a kép nagyrésze megsemmisült. Téli táj, benne egy félig elsüllyedt szekér méretű szán, és egy ló testének kiemelkedő első része, körülvéve elmosódott, foltszerű emberekkel. Óvatosan körbekérdeztem a szörnyű jelenségről, de legtöbbet az amúgy állandóan linkelő bátyámtól tudtam meg: jég kell hozzá, és nagyon veszélyes, még a gőzmozdonyt is elnyeli.

Annyira féltem a rianástól, hogy gondoltam, csinálok egyet. Titokban naponta meglocsoltam a Holló néni kertjét, mert azt is mondta a bátyám, hogy lapos legyen és minél nagyobb, de veszélyes a dolog. A Holló néni kiskertjénél nagyobb jeget amúgy se mertem volna, nehogy túlsá-

gosan sikerüljön. Nem akartam én mindenkit elsüllyeszteni! Csak a végrehajtót, hogy ne jöjjön többet lefoglalni a toalett-tükröt meg a rádiót. És még Takácsúr elvtársat, hogy ne kiabáljon az anyukámmal, meg a Zsiga nénit, meg meg meg még a Bitterman Imi új apukáját. De nem volt kitől megkérdeznem, hogyan lehet megoldani, hogy Végh Laura meg az albérlő meg a Fekete néni ne lépjen bele.

– Mit ültettél öcsi? – kérdezte Pidmaniczky bácsi és barackot nyomott a fejemre.

– Jégvirágot – ilyen katonásan megfeleltem neki, de nem hallotta, mert már messze járt.

Pidmaniczky bácsit irigyeltem. Egész évben recseghetett a hó a talpa alatt, ha akarta. Hó se kellett neki hozzá, mert a csauszínű sevrócipője recsegett minden lépésnél. És ez nem hiba volt, hanem a kiváló magyar lábbeliművészet minőségi bizonyítéka.

– Recsegtesse, Feri bácsi! – kértem.

Gondterhelten közel hajolt apámhoz:

– Hallgassuk meg este, János, hátha bejön!

– Nagyon zavarják – mondta apám.

– A te filipszeden bejön – erősködött Feri bácsi –, a múltkor is a hírekre abbahagyták a zavarást. Ez valamit jelent!

– Minden jelent valamit – bólogatott apám. Indult volna vissza a műhelybe, lejárt az ebédidő. Mostanában azzal kísérletezett, hogy ebédidőt tartott. Így emelte a renoméját. A sánta suszter meg a Nap utcai konkurencia nem engedhette meg magának, hogy egy percre is bezárjon. A jobb iparosok mind tartanak ebédszünetet. Közben féltünk, hogy a renoméval együtt az adó is megemelkedik. A bazáros új cégtáblát festetett, és ki is jött neki kétszáz forint hátralék.

– Az ebédszünet talán más. Zabálni csak muszáj – reménykedett apám –, ők is esznek. Mármint a hatóságok.

De nem volt benne biztos. Örültem a renoméjának, mert addig én hordtam az ebédjét a műhelybe, és mindig kilötyögtettem a levest. Újabban ebédidőben is locsolhattam a jeget.

Álltunk a Holló néni kertjénél, és csorgott a víz a talpuk alá. A rianás szabályozását még nem tudtam megoldani.

– Recsegtesse, Feri bácsi! – kértem újra, hátha arrébb lép.

– Akkor átjövünk este kártyázni – mondta hangosan. Kacsintott, és szétnézett. – Hogy megy az iskola? – kérdezte tőlem, és gyors léptekkel elrecsegett. De még előtte barackot nyomott a fejemre úgy, hogy rám se

nézett. Hát ha van egy Winnetou tomahawkom, én belevágom a hátába. Szénszünet van – kiáltottam utána –, mert nincs szén!

– Menjetek el szénért a vak maszekhoz – mondta apám – nekem sietnem kell vissza a műhelybe, mindig ebédidőben jön a kuncsaft, aztán ha nem vagyok ott, máshova viszi. A kuncsaft is furcsa manapság.

Féltem a vak maszektól, mert nem volt igazán vak. A fél szemén kötés volt, fekete rongy. – Kalóz lehetett régen – mondta egyszer Viszket Laci –, kalóztól nem bűn alágyújtóst lopni. – Mindig átrendezte a pincét azzal az ürüggyel, hogy jobban lásson, valójában vizes szénport kevert a tojásszén közé. Bosszúból meg lopták tőle az alágyújtóst. Egyszer még én is, de rajtakapott, alig menekültem meg. Azóta, ha hozzá küldtek, csak a sarokig mentem el.

Most is csak álltam a sarkon, és elképzeltem, milyen lehet, amikor hatalmas robajjal kettényílik a sárga keramitos udvar, és elnyeli mindazokat, akik nem szeretnek engem. Végh Laurát csak félig, amiért átkérte magát nappali villamosra, hogy esténként a Török néni albérlője nála alhasson. Nem értem azt az albérlőt. A Török néninél legalább saját ágya volt. Biztosan szenvedni akar. A Laura nagyokat rúghat álmában, és ettől neki szebb versek jutnak eszébe.

Az albérlő fogyott, átnézett a fejem fölött, és már nem adta nekem a használt dossziéit. A gatyája ott lógott a kötélen a Laura kombinéja mellett. Gyönyörű költői pálya végét sejtettem. Laurát mégsem akartam teljesen elsüllyeszteni. Csak annyira, hogy menjen vissza éjszakai járatra. Akkor felváltva alhatnak legalább.

Apám jött visszafelé.

– Van szén?

A kezében két pár cipőt hozott táska nélkül, csupaszon. Azokat néztem csendben.

– Már az ajtóban vártak – mondta –, itthon felejtettem a műhelykulcsot. Nem hagyhatom, hogy máshova vigyék. Van szén?

Egy kiskocsin fenyőfákat toltak mellettünk.

– Miért, nincs abban semmi – mondta és ő is a cipőkre nézett. – A suszter cipővel dolgozik. Az meg, hogy most kézben viszem és nem táskában, hát akinek nem tetszik ... Van szén?

Arra gondoltam, hogy soha nem fogunk az Üllői úton lakni, kétszobás lakásban. Tavaly is az én szánkómon húztuk a tüzelőt. De most nem akartam, hogy összeszenezzék. Napok óta csiszolgattam rajta a rezeket lent a pincében. Ha majd teljesen kifényesedik, azt mondom

Viszket Lacinak, hogy arany és a Csekonics báróé volt. Akkor legalább egy hétre odaadja érte a villanyvasutat. Igaz, hogy a Laci vasútja csak körbe jár, de a szánkón meg nem lehet szánkózni. Mert ez nem egy közönséges ródli. Karfája van, mint a karosszéknek. Úri darab. Szénhordásra jó. Mi mindig így üzletelünk egymással.

– Szóval nincs – mondta apám. – A gumishoz most hoztak egy kocsi tojásszenet, kérdezd meg, honnan.

Elindultam. Kint állt a fodrász, a zöldséges meg a rádiószerelő. Néztük, hogy Donpedró, a gumis segédje hordja le a pincébe a szenet.

– Szén! – mondtam. Donpedró megállt:

– Mi van? – kérdezte, de nem haragudott. Futásra készen tekergettem a fülessapkám madzagját, ő meg hajadonfőtt mosolygott. Kivillantak a fogai, szemben meg a patika ablaka mögött kukucskáló patikuskisasszonyok összevissza kevertek mindenféle szörnyű mérgeket, oda se nézve a tégelyekre. Mert a Donpedrót lesték. Zahumek bácsi mindig azt mondja, hogy az emberiség gyógyíthatatlan. Hát így nem is csodálom. Elhatároztam, hogy nem iszom több vasbort. Inkább maradjon gyenge a fizikumom.

– Honnan van? – kérdeztem.

– Hát a bányából – felelte, és elindult a zsákkal. Én meg mentem hazafelé. Sejhaj! Nyílik a tárna, hívogatva ásít felénk... dúdoltam. A rádiószerelő odaintett.

– Honnan van a szén?

– Hát a bányából – feleltem, ő meg elkapta a sapkámat.

– Megmondom az apádnak, már te is kezdesz pimaszkodni, te kis dugó! – Ő kiabált, én meg sapka nélkül futottam hazafelé. Elrobogtam apám mellett. Ment a műhelybe, már a hóna alatt is cipők voltak. Láttam, hogy akar valamit mondani, de nem mertem megállni.

Az udvaron a bátyám próbálgatta a jegemet, nyakában fényes korcsolyakulcs lógott cipőfűzőre kötve.

– Ez nem korcsolyajég – mondtam villámló szemmel.

– Zsiga néni nem is engedné – vigyorgott.

– Minek a kulcs, nincs is korid.

– Karácsonyra kapok – mondta. – Műkorit!

- Műkorihoz nem is kell kulcs, rá van szögelve a cipőtalpra, nagyokos – mondtam, de idegesített, hogy mindig kitalál valamit.

– Ez egyébként zongorakulcs – nevetett – a lánysuliból szereztem. – Akkor adom vissza nekik, ha jutalmat adnak a megtalálónak.

– Megmondalak – mondtam.

– Dinnye – mondta és tenyérrel megütötte a homlokomat. Tudtam, hogy ilyenkor szeret. De ha ő korit kap, akkor nekem jár a villanyvasút. Engem még sosem kellett az ágy alól seprűvel kipiszkálni, mint őt.

A konyhában meleg volt, mert az erdőben gyűjtött gallyakkal tüzeltünk, meg Szalai asztalos adott hulladékfát egy-egy cipőjavítás fejébe. Raktam a tűzre, aztán elkezdtem keresni a régi sapkámat a szekrény aljában. Nálunk a szekrény alja derékig ért, annyi régi ruhát őriztünk. Nem találtam a sapkát, de volt ott egy papírdoboz. Favonat volt benne meg egy pár nekem való kötött kesztyű. A vonat éppen olyan ronda volt, mint a tavalyi. Kajla kerekekkel, szálkás fából, a kocsik U-szöggel kapcsolódtak egymáshoz. Mindent kiszórtam a szoba közepére, hogy megtaláljam a bátyám korcsolyáját. De azt máshova dughatták.

Ültem a ruhakupac közepén, és gondolkoztam. Minden évben azt mondják, írjak a Jézuskának. Jézuska helyett minden évben Télapó jön, akinek a piros nagykabát alatt olyan félcipője van, mint a Rózsi néninek. Kivéve a tavalyit, amikor olyan sárga állami cipője volt, mint a Takács úré. Meg is gyújtottuk a szakállát, mert amíg bent volt, nem lehetett elénekelni a Mennyből az angyalt. Aztán meghámoztuk a narancsot, amit anyukám szerzett valahonnan, és elosztottuk négyfelé.

Visszagyömöszöltem a papírdobozt meg rá a ruhákat. Jól összegyűrtem őket. Viszem a kissámlit, gondoltam, kiülök a rianás-jégre, én süllyedjek el legelőször.

– Mit csinálsz, hülye vagy? – kérdezte a bátyám.

– Lakógyűlést tartok – mondtam.

– Hol a sapkád?

– Elvette a rádiószerelő.

– Gyere – mondta, és átfogta a vállam.

A sapkám kint volt a kirakatban alkatrészekből épült piramis tetején. Nagyon magasan.

– Várj – mondta a bátyám, és bement. Nemsokára kinyílt a kirakat mattüveg-ajtaja, és megjelent két kéz. Rángatni kezdték a sapkámat, közben a szépen felállítgatott tekercsek, drótok meg rádiócsövek összevissza röpködtek.

– Gyere, Vilma, ezt nézd, azannyát! – szólt egy hang mögöttem. Végül leborultak a cuccok, és a rádiós teljes személyében beesett a kirakatba. Vörös volt, és tátogott, mint a karácsonyi ponty a mosóteknőben. Még úszott is a kezével. A bátyám kiugrott az ajtón:

– Sipirc! – és futottunk.

– A sapka? – lihegtem.

– Nem sikerült.

Otthon sejtelmes mosollyal a zsebébe nyúlt:

– De megbosszultam. – Előhúzott egy alkatrészt. Lemezek álltak ki belőle, és forgatni is lehetett, akkor a lemezek bebújtak másik lemezek közé.

– Forog – mondta –, világvevőt lehet építeni belőle.

– Megcsavarhatod – nyújtotta. – Kondenzátor.

– Tedd a fejedre, és hordjad sapka helyett ezt a szart te! – Nagyon el voltam keseredve.

– Vigyázz – mondta –, mert meghallja a Jézuska, és angyalpukit kapsz karácsonyra!

Vacsoráig locsoltam a jeget, sötétben is. Arra gondoltam, milyen kár, hogy már holnap itt a karácsony. Jó lenne még egy hétig várni. Várni a legjobb. Este apám meg Feri bácsi bekapcsolta a rádiót, és várták, hogy bejöjjön az adás a Szabad Európa híreivel. De csak a Holló néni jött be, és mondta anyámnak:

– Most nézze, Béresné, szétszakadt a harisnyám, a saját ajtóm előtt estem el, mert a macskás Ilus direkt locsolgatja a járdát, hogy én elessek, és kitörjem a nyakam, de csak egyszer kapjam el, kitekerem én az ő nyakát.

Bent apáék fejüket összedugva hallgatták, hogy dzsiu-dzsiu-dzsiu-dzsiu. Minél jobban zavarják, annál hamarabb jön a változás. – És ezt pont az a Pidmaniczky mondja, aki öt évig orosz fogságban volt. Úgy látszik, nem volt elég neki – morgott apám. A bátyám a konyhaasztalon szerelte bele a detektorosba a kondenzátort, hogy abból is világvevő legyen, és akkor majd az is azt mondja a fejhallgatóban, hogy dzsiu-dzsiu-dzsiu. Én meg tarthattam neki a csavarhúzót. Lehajtott fejjel hallgattam anyukám nyugtatgató szavait:

– Képzelődik, Hollóné, magát az egész ház szereti.

Egyszer megkérdeztem anyámat, hogy miért haragszik mindenkire a Holló néni, és ő azt mondta, hogy mert egyedül van, és nincs családja. Gondoltam adjuk neki kölcsön a bátyámat, de eszembe jutott, hogy a Holló néni egyszer a műbútorasztalos urát is úgy elverte a kapu alatt, hogy az szégyenében világgá bujdosott. Ennyire azért nem haragudtam a bátyámra.

Ünnepélyes reggelre ébredtem. A rádióban vidám mesejáték ment az engedetlen hópihéről, aki nem akart lefelé szállni, mint a többiek. Besütött a nap, apám jégeralsóban tornáztatta az ízületeit fejfájás ellen. Éppen olyan titkosírás szerkesztésén munkálkodtam az ágyban, amit a bátyám se tud megfejteni, amikor nagy robaj hallatszott kintről. Még a

dunyha alatt is hallottam, hogy összefut a nép és szörnyülködik. Rögtön tudtam, mi történt. A rianásom! De ilyen hamar?

– Mondta a Zsigáné, hogy lovas kocsival nem lehet behajtani, mert beszakad a keramit. A házmester hatósági ember, de ezek csak bejöttek, most tessék, itt van, se ki, se be.

– ...még szép, hogy tíz mázsa szenet nem bír ki ...

Ezek nem sejtenek semmit – gondoltam. Felöltöztem, és kimentem az udvarra. A jegem hosszában ketté volt repedve, a végénél pedig egy lovas kocsi állt, a hátsó kerekei alatt beszakadt az udvar.

– A Törökné szene – mondogatták az asszonyok –, jegyre kapta, mert a fia a bányánál van. – A szenesemberek káromkodtak, aztán nekiláttak lapátolni. Nem hordták le a pincébe, csak szórták káromkodva a kövezetre. Nagyon lassan ülepedett le az egész udvart betöltő fekete szénpor. A lakók körbeálltak, és nézték. Mindenki ott volt, akit el akartam süllyeszteni, a Takács úr kivételével, aki a Télapó munkaverseny továbbképzésén vett részt. Első kísérletnek nem rossz. Nagy csönd lett, mire befejezték a lapátolást. A férfiak segítettek kiemelni az üres kocsit, aztán amikor a szenesek elmentek, csak álltunk a hegy körül.

A macskás Ilus közelebb lépett a szénhez. Kezében cipősdobozt szorongatott.

– Mit akar, lopni? – kiáltotta Holló néni. – Menjen onnan, mert följelentem!

– Nincs itthon a Törökné, de ígért nekem egy skatulyával, ha megjön a szene. Majd megadom – mondta, és egyenként dobálta a drága szentojásokat a dobozába. Aztán jött a Bitterman Imi nagypapája, hogy a lányának meg ne mondják, mert kikap tőle, de egy fél kannával szedne, csak kölcsönbe, észre sem venni. A többiek már semmit sem szóltak, csak szedték kannába, szatyorba, skatulyába. Egyre szaporábban, de a szénhegy mégse fogyott. Csoda. Én idéztem elő a rianásommal. Senki nem tudja a valóságot, de nekem ez ott nem számított, mert én ott akkor nagyobbnak éreztem magam még a Takács úrnál is, a sárga cipőjével, légósisakjával meg az égő szakállával együtt. – Gyere – vágott hátba a bátyám, kezében a hátizsákjával –, szedjünk.

Lenéztem a cipőmre. Kivágott orrú öcsi-cipő. Mit tudják ezek. És bementem, mert már nagyon fázott a fejem.

Safranekék hamarosan egy másik kerületbe költöztek. A Tolnai Világlap kötegeit szemeteskocsi vitte el.